

ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นสมณะในมหาอัสดปุรสูตร

AN ANALYTICAL STUDY OF THE BEING A SAMANA THE MAHA-ASSAPURA SUTTA

¹พระวัชรินทร์ ธมฺมวชิโร, พระเมธีวราญาณ, สุเทพ พรหมเลิศ

¹Phra Watcharin Dhammavachiro Phra Methivorayan, Suthep Phromlert

¹คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: 6201501013@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาโครงสร้างและเนื้อหาสาระสำคัญของมหาอัสดปุรสูตร 2) เพื่อศึกษาหลักธรรมเพื่อความเป็นสมณะในมหาอัสดปุรสูตร และ 3) เพื่อวิเคราะห์ความเป็นสมณะในมหาอัสดปุรสูตร โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้านเอกสาร และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การศึกษาเชิงคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) มหาอัสดปุรสูตร เป็นพระสูตรที่ว่าด้วยเหตุการณ์ในมหาอัสดปุรนิคม มีปรากฏอยู่ในพระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิคาย มูลปณณาสก มหายมกวรรค พระสูตรที่ 9 ในพระสูตรนี้ พระพุทธองค์ได้ตรัสแสดงถึงหลักธรรมที่ทำให้เป็นสมณะ 10 ประการนั้น โดยทรงแนะนำให้ภิกษุประพฤติปฏิบัติตามลำดับจากต่ำไปหาสูงจนสามารถบรรลุญาณ 4 และ วิชชา 3 อันเป็นผลลัพธ์ของการปฏิบัติ 2) สมณะในพระพุทธศาสนานั้นคือ “ผู้สงบ” ซึ่งหมายถึง นักบวชที่ฝึกฝนอบรมตนด้วยศีลสมาธิ และปัญญา จนกระทั่งมีความประพฤติทางกาย ทางวาจา ทางใจ สงบจากบาป ระงับกิเลส มุ่งสู่ความเป็นพระอริยะ สมณะที่แท้จริงจะต้องมีความประพฤติทางกาย ทางวาจา และทางใจที่สงบ ความเป็นสมณะนั้นไม่ได้เป็นเพียงแต่รูปลักษณ์ภายนอกหากแต่ความเป็นสมณะเกิดจากการอบรมบ่มเพาะจากภายใน คือ การหลุดพ้นจากกิเลส และอาสวะทั้งปวง 3) ความเป็นสมณะในมหาอัสดปุรสูตร นั้นเป็นแนวคิดที่ลึกซึ้งและครอบคลุม ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เพียงรูปลักษณ์ภายนอก แต่เป็นสภาวะภายในที่ต้องบ่มเพาะด้วยการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดตามหลักธรรมทั้ง 10 โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์หลักธรรมทั้ง 10 ประการ ลงในไตรสิกขา 3 พบว่า สีสสิกขา เป็นรากฐานสำคัญในการควบคุมกายและวาจา ป้องกันกิเลสอย่างหยาบ และสร้างสภาพจิตที่พร้อมสำหรับสมาธิ จิตตสิกขา ช่วยพัฒนาสมาธิให้ตั้งมั่น ช่มกิเลสอย่างกลาง และนำไปสู่ความบริสุทธิ์ของจิต และปัญญสิกขา คือจุดสูงสุดที่ทำให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงในไตรลักษณ์ สามารถทำลายกิเลสอย่างละเอียด และนำไปสู่พระนิพพาน

คำสำคัญ: สมณะ; ความเป็นสมณะ; มหาอัสดปุรสูตร

Abstract:

This research aims to 1) study the structure and content of the Maha Assapura Sutta; 2) study the principles of monastic life in the Maha Assapura Sutta; and 3) analyze monastic life in the Maha Assapura Sutta. This research utilized qualitative research, including documentary research and data analysis, using Buddhist scriptural study.

The research results revealed that: 1) the Maha Assapura Sutta is a sutta that deals with events in the Maha Assapura Nikaya. It appears in the Sutta Pitaka, Majjhima Nikaya, Mulapannasaka, Mahayamakavagga, Sutta No. 9. In this sutta, the Buddha has explained the ten principles that make one a monk. He advised monks to practice in order from low to high until they can attain the four dhyanas and the three knowledges which are the results of the practice. 2) A monk in Buddhism is a “calm one,” meaning a monk who trains himself with morality, concentration and wisdom until his conduct in body, speech and mind is calm from sin, suppresses defilements and aims at becoming an Ariya. A true monk must have calm conduct in body, speech and mind. Being a monk is not just an external appearance. Being a monk comes from inner cultivation, that is, liberation from all defilements and impurities. 3) Being a monk in the Maha-Assapur Sutta is a profound and comprehensive concept that is not limited to external appearance. But it is an internal state that must be cultivated through strict practice according to the 10 principles. The researcher has synthesized all 10 principles into the Threefold Training. They found that Sila Training is an important foundation for controlling the body and speech, preventing gross defilements, and creating a mental state ready for concentration. Citta Training helps develop steadfast concentration, suppressing moderate defilements, and leading to mental purity. Panna Training is the highest point that creates true knowledge and insight into the Three Characteristics, capable of destroying subtle defilements, and leading to Nirvana.

Keywords: samana; samanass; Maha-Assapura Sutta

บทนำ

สมณะ เป็นคำเรียกชื่อของนักบวชในทั่วไปทุกศาสนา ซึ่งหมายถึง ผู้ที่มีความสงบ นาสรรพ นาสรรพ ประกอบด้วยวัตรปฏิบัติอันควรแก่การนับถือ โดยออกบวชมีจุดประสงค์เพื่อที่ ต้องการจะทำให้หลุดพ้นจากความทุกข์ ตามคติความเชื่อถือ ตามวิถีการของแต่ละบุคคล ตามแต่ลัทธิ หรือตามแต่ละศาสนา ในพระพุทธศาสนานั้น สมณะ แปลว่า ผู้สงบ หมายถึง บรรพชิตที่ออกบวชและได้ บำเพ็ญซึ่งสมณะธรรม ฝึกฝนอบรมตนเองด้วยศีล สมาธิ ปัญญา อย่างเต็มที่ จนกระทั่งมีกาย วาจา และ ใจ สงบจากบาป สมณะทุกรูปล้วนแต่เป็นบรรพชิต แต่บรรพชิตบางรูปอาจไม่ได้เป็นสมณะก็ได้ ดังพุทธพจน์ที่ตรัสว่า “ผู้ไม่มีวัตร พุดจาเลาะเลอะ แม้มีศีระโกลน ก็ไม่ถือว่าเป็นสมณะ ผู้เต็มไปด้วย ความปรารถนา และความอยากได้ จะเป็นสมณะได้อย่างไร ส่วนผู้ใดระงับบาปน้อยใหญ่ลงได้ โดย สิ้นเชิง และเพราะเหตุที่ ระงับบาปทั้งหลายได้นี้เอง เขาจึงเรียกผู้นั้นว่า สมณะ” (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996)

ความเป็นสมณะ และการดำเนินไปตามปฏิปทาของสมณะนั้นมีความละเอียดอ่อน ยากสำหรับบุคคลที่ไม่มีอริยาศัยออกบวช การจะเป็นสมณะที่สมบูรณ์แบบควรจะเป็นสมณะ ทั้งภายนอกและภายใน ภายนอกต้องอาศัยอุปัชฌาย์ ซึ่งเป็นเครื่องใช้สอยของบรรพชิต เพื่อให้

ดำรงชีวิตหรือยังอัตภาพไปโดยสะดวก ความเป็นสมณะภายใน คือต้องกระทำอยู่ในใจเสมอว่า เรามีเพศต่างจากคฤหัสถ์ กิริยาอาการใดๆ ก็ตาม เป็นสิ่งที่สมณะพึงกระทำ ก็ควรทำกริยานั้นๆ มีการปฏิบัติขัดเกลากิเลสที่นอนเนื่องในสันดานให้สิ้นไป สมกับที่ความเป็นสมณะซึ่งชาวโลกยกย่องว่าเป็นเพศที่ประเสริฐสูงส่ง ดังนั้นในมุมมองของความเป็นสมณะ จึงสำคัญมากต่อการดำเนินชีวิตและการประพฤติพรหมจรรย์ ถ้าชาตมมมมองนี้ไปแล้วการประพฤติต่างๆ ของบรรพชิตก็ไม่แตกต่างจากความเป็นคฤหัสถ์ ยิ่งกาลเวลาล่วงเลยไป ความละเอียดอ่อนของจิตใจ และความมีเหตุผลต่อการปฏิบัติขัดเกลาก็ยิ่งเลื่อนลงไปตามลำดับ (Phra Watcharin Dhammavachiro, 2025)

ใน พระไตรปิฎก พระพุทธองค์ ทรงแสดง “มหาอัสสปุระสูตร” (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) ซึ่งเป็นพระสูตรว่าด้วยเหตุการณ์ในอัสสปุระนิคม พระสูตรใหญ่ ในพระสูตรนี้พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสสอนภิกษุทั้งหลาย ถึงหลักธรรมทั้ง 10 ประการ และแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้ความเป็นสมณะนั้นสมบูรณ์ โดยทรงแนะนำให้ภิกษุทั้งหลายปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนจากต่ำไปหาสูงที่ทรงเรียกว่า กิจที่ควรทำให้อย่างขึ้นๆ เช่น เมื่อปฏิบัติตามหลักธรรมข้อที่ 1 คือ หิริและโอตตปปะ จนมีหิริโอตตปปะประจำใจแล้ว ก็ควรทำกิจที่ควรทำให้อย่างขึ้นๆ อีกคือปฏิบัติตามหลักธรรมข้อที่ 2 กายสมาจารบริสุทธิ์ เมื่อความประพฤติปฏิบัติทางกายบริสุทธิ์แล้ว ก็ปฏิบัติหลักธรรมข้อที่ 3 เช่นนี้ต่อไปและปฏิบัติไปเรื่อย ๆ เมื่อถึงหลักธรรมข้อที่ 10 คือการละนิวรณ์ 5 ประการได้อย่างเด็ดขาด ก็มุ่งบำเพ็ญจนกระทั่งบรรลุฌาน 4 และบรรลุวิชา 3 มีอาสวกษยญาณ คือ ญาณหยั่งรู้ในอริยสัจ 4 อันเป็นเหตุให้สิ้นไปแห่งอาสวะ บรรลุอรหัตผลในที่สุด

ในปัจจุบันเกิดวิกฤติศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์ไทย เกิดจากการที่มีพระสงฆ์ประพฤติปฏิบัตินอกพระธรรมวินัยทำให้ชาวโลกติเตียน ซึ่งปรากฏให้เห็นอยู่บ่อยครั้งในข่าวโทรทัศน์ หรือสื่อออนไลน์ต่างๆ (Phra Somut Thanatphon Thammasaro, 2023) พระสงฆ์ในฐานะที่เป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาเป็นผู้นำคำสอนขององค์พระศาสดามาเผยแผ่กลับประพฤติปฏิบัติตนไม่สมกับสมณสาธูป ไม่มีความยำเกรงในสิกขาบทที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติ ไม่ประพฤติตนให้สมกับการที่ปฏิญาณว่าเป็นสมณะ ชาตสมณสัณญาหลงลืมว่าตนเองนั้นมีเพศแตกต่างจากคฤหัสถ์ ไม่มีสมณภาวะตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนา ในด้านฆราวาสผู้ครองเรือนนั้นก็ขาดองค์ความรู้ว่าความเป็นสมณะในพระพุทธศาสนาที่ดีนั้นควรจะเป็นอย่างไร ควรจะมีแนวทางในการประพฤติปฏิบัติอย่างไร ซึ่งจะเป็นหลักเกณฑ์ในการตัดสินค่าความเป็นสมณะ สิ่งเหล่านี้จึงเป็นผลส่งสะท้อนสอดคล้องกับคำถามใน “มหาอัสสปุระสูตร” ที่ว่า “หมู่ชนทั้งหลายเข้าใจพวกเธอทั้งหลายว่าเป็นสมณะ พวกเธอทั้งหลายก็มีชื่อว่าสมณะ ทั้งยังปฏิญาณตนว่าเป็นสมณะ จึงควรสำเหนียก ที่จักสมาทานธรรม อันทำให้เป็นสมณะ ซึ่งจะทำให้ชื่อและคำปฏิญาณนั้นเป็นจริง” (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996)

จากการที่กล่าวมา จะพบว่า เนื้อหาและหลักธรรมที่ปรากฏใน “มหาอัสสปุระสูตร” นั้นเป็นหลักธรรมที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นผู้วิจัย ในฐานะที่เป็นผู้ศึกษาพระไตรปิฎกจึงมีความประสงค์ที่จะทำการศึกษาวិเคราะห์ความเป็นสมณะกับหลักธรรมที่ปรากฏในมหาอัสสปุระสูตร ว่าหลักธรรมเพื่อความเป็นสมณะในมหาอัสสปุระสูตรนั้นเป็นอย่างไร วิเคราะห์ถึงเหตุที่ทำให้ได้ชื่อว่าเป็นสมณะนั้นว่าเป็นอย่างใด ประโยชน์ของความเป็นสมณะในมหาอัสสปุระสูตรนั้นเป็นอย่างไร และยังสามารถพิจารณาถึงประเด็นคุณค่าของหลักธรรมเหล่านี้ว่าได้ก่อให้เกิดคุณค่าอย่างไรได้บ้าง อีกทั้งผู้วิจัยยังคาดหวังว่าเมื่อดำเนินการวิจัยสำเร็จแล้ว ผลของการวิจัยจะก่อให้เกิดประโยชน์ ต่อการศึกษาในอนาคตต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาโครงสร้างและเนื้อหาสาระสำคัญของมหาอัสสปุสสุตร
- 2) เพื่อศึกษาหลักธรรมเพื่อความเป็นสมณะในมหาอัสสปุสสุตร
- 3) เพื่อวิเคราะห์ความเป็นสมณะในมหาอัสสปุสสุตร

วิธีดำเนินการวิจัย

1.รูปแบบการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Document Research) ผู้วิจัยมุ่งทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นสมณะในมหาอัสสปุสสุตร จากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือและบทความวิชาการที่เกี่ยวข้อง

2. การศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการศึกษาวิจัยเชิงเอกสารนั้นสามารถแบ่งตามแหล่งข้อมูล ดังนี้

- 1) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ การศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์ พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539
- 2) ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้ศึกษาจากคัมภีร์ชั้น อรรถกถา ฉบับภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ตลอดจนเอกสารทั้งงานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือและบทความวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง “การศึกษาวเคราะห์ความเป็นสมณะในมหาอัสสปุสสุตร” เพื่อนำมาใช้ประกอบในการวิจัยครั้งนี้

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาวเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎก และเอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ อรรถกถา เอกสาร อินเทอร์เน็ต หนังสือบทความทาง วิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบเนื้อหาโครงสร้างสาระสำคัญตลอดจนวิเคราะห์เรื่องความเป็นสมณะในมหาอัสสปุสสุตร เพื่อให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

1. โครงสร้างและเนื้อหาสาระสำคัญของมหาอัสสปุสสุตร

ผลการวิจัยพบว่า มหาอัสสปุสสุตร เป็นพระสูตรที่มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก 12 คือ พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์ มหายมกวรรค ซึ่งเป็นเล่มที่ 4 ของพระสุตตันตปิฎก มหาอัสสปุสสุตรนั้นหมายถึง พระสูตรว่าด้วยเหตุการณ์ในอัสสปุระนิคม พระสูตรใหญ่ ซึ่งกล่าวถึงข้อปฏิบัติเพื่อความเป็นสมณะ โดยชื่อของพระสูตรนี้ตั้งตามสถานที่ที่พระพุทธองค์ตรัสแสดงพระสูตร ซึ่งในครั้งนั้น พระพุทธองค์ทรงประทับอยู่ที่ อัสสปุระนิคม แคว้นอังคะ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996)

โดยพระพุทธองค์ทรงปรารภถึงความเลื่อมใสของชาวนิคมนัสสปุระ ที่มีความศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัยเป็นอย่างยิ่ง ปฏิบัติต่อพระภิกษุสงฆ์ด้วยความเคารพ แม้แต่สามเณรผู้บวชในวันนั้นพวกเขาเหล่านั้นก็ยกย่องเสมอเหมือนพระเถระผู้มีอายุ 100 พรรษา และต่างก็มีกิจวัตรประจำวัน คือใส่

บาตรพระภิกษุสงฆ์ในเวลาเช้าก่อนที่จะไปทำงาน ขณะที่ทำงานก็พูดแต่เรื่องบุคคลผู้ตั้งอยู่ในมรรค 4 ผล 4 และอริยสงฆ์ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996)

พระพุทธองค์จึงทรงรับสั่งเรียกภิกษุที่พักอยู่ในอสสปุณนิคมนั้นมาตรัสพระพุทธองค์จึงทรงรับสั่งเรียกภิกษุที่พักอยู่ในอสสปุณนิคมนั้นมาตรัสว่า หมู่ชนรู้จักเธอทั้งหลายว่า “สมณะ” เธอทั้งหลายเมื่อเขาถาม “ก็ปฏิญาณว่าเป็นสมณะ” ก็ควรสำเหนียกว่า “เราทั้งหลายจักสมาทานประพฤติดุทธธรรมที่ทำให้เป็นสมณะ” การบรรพชาของเราทั้งหลายก็จะเป็นหมัน จะมีผล มีความเจริญ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996)

โดยพระพุทธองค์ได้ตรัสแสดงถึงหลักธรรมที่ทำให้เป็นสมณะ ได้แก่ (1) หิริโอตตปเป (ความละอายและความเกรงกลัวต่อความชั่ว) (2) กายสมาจารบริสุทธี (3) วจีสมาจารบริสุทธี (4) มโนสมาจารบริสุทธี (5) อาชีวะบริสุทธี (6) การสำรวมอินทรี (7) การรู้จักประมาณในโภชนะ (8) ตื่นบำเพ็ญเพียรอย่างต่อเนื่อง (9) เจริญสติสัมปชัญญะ (10) ละนิวรณ์ 5 และได้รับผลของการปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่อความ เป็นสมณะ คือ บรรลุฌาน 4 และบรรลุวิชชา 3 (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) ทำลายอวิชชาให้สิ้นไปถือว่าเป็นสมณะโดยสมบูรณ์ตามหลักพระพุทธศาสนา

2. ศึกษาหลักธรรมเพื่อความเป็นสมณะในมหาอสสปุณนิคม

2.1 ความหมายของสมณะ

คำว่า “สมณะ” นั้นมาจากศัพท์ในภาษาบาลีว่า “สมณ” โดยมีรากศัพท์มาจาก สม (ธาตุในความหมายว่าสงบ) + ยุ ปัจจัย, แปลง ยุ เป็น อน, น เป็น ณ แปลว่า ผู้สงบ หมายถึง นักบวช, ภิกษุ, บรรพชิต

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า “สมณะ” ไว้ในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ ไว้ว่า สมณะ คือ ผู้สงบ หมายถึงนักบวชทั่วไป แต่ในพระพุทธศาสนา หมายถึงผู้ระงับบาป ได้แก่ พระอริยบุคคล และผู้ที่ปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นพระอริยบุคคล (Somdetphrabuddhaghosacarya (P. A. Payutto), 2018)

ไพฑูรย์ เนื่องภิรมย์ ได้กล่าวไว้ว่า “สมณะ หมายถึง บรรพชิตหรือนักบวชผู้ซึ่งละเว้นความชั่วทุกอย่าง มุ่งกระทำแต่ความดีมีความสำรวมระมัดระวังในเรื่องของความชั่วไม่ตกอยู่ในอำนาจของความชั่ว” (Paitoon Nueangphirom, 2007)

ไพบูลย์ เกิดบุญชัย ได้กล่าวไว้ว่า “สมณะ คือ ผู้รู้ ผู้สงบ หมายถึง บรรพชิตที่ได้บำเพ็ญ สมณธรรมฝึกฝนอบรมตนเอง ให้ถึงพร้อมด้วยศีล สมาธิ ปัญญา จนกระทั่งมีกาย วาจา ใจ ไสสะอาด บริสุทธีสงบจากบาปอกุศลทั้งปวง ดำรงตนอยู่บนเส้นทางของพระนิพพาน ผู้ที่ได้พบเห็นสมณะถือว่า ได้พบเห็นสิ่งที่ประเสริฐยิ่ง” (Paiboon Kerdboonchai, 2008)

สมณะ เป็นคำที่ทั่วไปใช้สำหรับเรียกนักบวชในศาสนา แม้แต่ในลัทธิ หรือนิกายต่างๆ ไม่ได้มีความจำเพาะว่าจะนักบวชในศาสนาใดศาสนาหนึ่ง แต่พระพุทธศาสนา “สมณะ” แปลว่า ผู้สงบ หมายถึง บรรพชิตที่ออกบวชและได้บำเพ็ญซึ่งสมณะธรรม ฝึกฝนอบรมตนเองด้วยศีล สมาธิ ปัญญา อย่างเต็มที่ จนกระทั่งมีกาย วาจา และใจ สงบจากบาป (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996)

2.1 ประเภทของสมณะ

ใน สังโยชนสูตร พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับภิกษุทั้งหลาย ถึงบุคคล 4 จำพวก ที่ปรากฏมีอยู่ในโลก คือ

1) บุคคลเป็นสมณะผู้ไม่หวั่นไหว คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้เป็นพระโสดาบัน เพราะสังโยชน 3 ประการสิ้นไป ไม่มีทางตกต่ำ มีความแน่นอนที่จะสำเร็จสัมโพธิ ในวันข้างหน้า บุคคลเป็นสมณะผู้ไม่หวั่นไหว

2) บุคคลเป็นสมณะเหมือนดอกปทุมทริก คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้เป็นพระสกทาคามี เพราะสังโยชน 3 ประการสิ้นไป เพราะราคะ โทสะ และโมหะเบาบาง มาสู่โลกนี้อีกเพียงครั้งเดียว ก็จะทำให้ที่สุดแห่งทุกข์ได้ บุคคลเป็นสมณะเหมือนดอกปทุมทริก

3) บุคคลเป็นสมณะเหมือนดอกปทุม คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้เป็นโอบปาติกะ เพราะสังโยชน เบื้องต่ำ 5 ประการสิ้นไป จะปรินิพพานในภพนั้น ไม่หวนกลับมาจากโลกนี้อีก บุคคลเป็นสมณะเหมือนดอกปทุม

4) บุคคลเป็นสมณะผู้ละเอียดอ่อนในหมู่สมณะ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ทำให้แจ้งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติอันไม่มีอาสวะเพราะอาสวะสิ้นไปด้วยปัญญาอันยิ่งเองเข้าถึงอยู่ในปัจจุบัน บุคคลเป็นสมณะผู้ละเอียดอ่อนในหมู่สมณะ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996)

ฉะนั้นพระพุทธองค์จึงทรงใช้คำว่า “สมณะ” โดยมุ่งหมายถึงพระอริยบุคคล 4 จำพวก ได้แก่ พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์

ดังนั้นคำว่า “สมณะ” ในที่นี้จึงไม่ได้หมายถึง นักบวชแต่เพียงอย่างเดียว นั้นเพราะฆราวาสที่ครองเรือน ก็สามารถบรรลุธรรมเป็นพระอริยะบุคคลในขั้นต้นคือ พระโสดาบัน เช่นเดียวกัน นางวิสาขา และอนาถบิณฑิกเศรษฐี

แต่ก็ยังพบหลักฐานอยู่บ้างว่าพระพุทธองค์ใช้คำว่า “สมณะ” โดยมุ่งหมายถึงนักบวชทั่วไป ดังที่มีปรากฏในพรหมชาลสูตร (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996)

ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความหมายของคำว่า “สมณะ” แตกต่างกัน 2 อย่างคือ

- 1) อริยสมณะ คือสมณะที่เป็นพระอริยะไม่จำเป็นต้องบวช
- 2) สมมติสมณะ คือ สมณะที่เป็นนักบวชซึ่งกำลังมุ่งปฏิบัติเพื่อเข้าถึงความเป็นพระอริยะ

2.3 หลักธรรมเพื่อความเป็นสมณะในมหาอัสดรสูตร

ในมหาอัสดรสูตรนี้พระพุทธองค์ทรงเน้นย้ำให้เห็นว่า สมณะที่แท้จริงจะต้องมีความประพฤติทางกาย ทางวาจา และทางใจที่สงบ ความเป็นสมณะนั้นไม่ได้เป็นเพียงแต่รูปลักษณ์ภายนอก หากแต่ความเป็นสมณะเกิดจากการอบรมบ่มเพาะจากภายใน คือ การหลุดพ้นจากกิเลส และอาสวะทั้งปวง โดยมีหลักธรรมทั้ง 10 ประการ) ได้แก่

- 1) หิริโอตตปปะ (ความละอายและความเกรงกลัวต่อความชั่ว)
- 2) กายสมาจารบริสุทธี
- 3) วจีสมาจารบริสุทธี
- 4) มโนสมาจารบริสุทธี
- 5) อาชีวะบริสุทธี
- 6) การสำรวมอินทรี
- 7) การรู้จักประมาณในโภชนะ

8) ตื่นบำเพ็ญเพียรอย่างต่อเนื่อง

9) เจริญสติสัมปชัญญะ

10) ละนิวรรณ์ 5 (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996)

หลักธรรมทั้ง 10 หลักนี้ ทรงแนะนำให้ภิกษุทั้งหลายประพฤติปฏิบัติตามลำดับขั้นตอน จากต่ำไปหาสูงที่ทรงเรียกว่า กิจที่ควรทำให้ยิ่งขึ้นไป จนถึงหลักธรรมที่ 10 คือ ละนิวรรณ์ 5 ประการ ได้ขาดได้รับผลของการปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่อความเป็นสมณะ คือบรรลุลุณาม 4 และบรรลุลุวิชา 3 ทำลายอวิชชาให้สิ้นไปถือว่าเป็นสมณะโดยสมบูรณ์ตามหลักพระพุทธศาสนา

3. วิเคราะห์ความเป็นสมณะในมหาอัสสปุสสุตร ผลการวิจัยพบว่า จากกรอบเนื้อหาของมหาอัสสปุสสุตรนั้นเราสามารถจำแนกออกเป็น 2 ส่วนสำคัญ คือ

1) ข้อปฏิบัติเพื่อความเป็นสมณะที่พระพุทธองค์ตรัสเรียกว่า “กิจที่ควรทำให้ยิ่งขึ้นไป” ซึ่งเป็นหลักธรรมตามลำดับตั้งแต่ขั้นต่ำไปหาหลักธรรมขั้นสูง

2) ผลของการปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่อความเป็นสมณะ คือยอมบรรลุลุณาม 4 และวิชา 3 ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวแล้ว และจากหลักธรรมเพื่อความเป็นสมณะ 10 ข้อ และผลแห่งการปฏิบัติ 2 ข้อนั้น ผู้วิจัยสรุปประมวลลงในไตรสิกขา 3 คือ สीलสิกขา จิตตสิกขา และปัญญาสิกขา

การวิเคราะห์ในส่วนนี้ชี้ให้เห็นว่า

สीलสิกขา เป็นองค์ประกอบขั้นพื้นฐานแต่เป็นรากฐานที่สำคัญและมั่นคงของความเป็นสมณะหลักธรรมทั้ง 10 ประการ ที่พระพุทธองค์ทรงวางไว้ในมหาอัสสปุสสุตร นั้นเป็นเสมือนรั้วกันไม่ให้บาปอกุศลเข้ามาครอบงำกาย วาจา และใจของสมณะได้ การปฏิบัติตามหลักของสीलสิกขาอย่างเคร่งครัดจึงเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ปรารถนาถึงความเป็นสมณะที่แท้จริงในพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า สมณะต้องเริ่มจากศีล ศีลเป็นพื้นฐานที่ทำให้สมณะดำรงอยู่ในความสงบสามารถควบคุมความประพฤติทางกาย ทางวาจา และทางใจของตนได้ และศีลนี้เองยังเป็นรากฐานสำหรับการฝึกอบรมจิตในลำดับต่อไป

จิตตสิกขา หรือข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมจิตถือได้ว่าเป็นบันไดขั้นที่ 2 ในไตรสิกขา และเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาจิตให้ตั้งมั่น โดยในมหาอัสสปุสสุตรนั้น การบรรลุลุณาม 4 นี้ จัดเป็นผลของความสำเร็จขั้นที่ 1 ของการปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่อความเป็นสมณะทั้ง 10 ประการดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้ว แต่ยังไม่ใช่ว่าผลสำเร็จขั้นสูงสุดเพราะณ 4 นั้น เป็นเพียงการปูรากฐานสู่การเจริญปัญญาเท่านั้น โดยหลังจากที่สมณะสามารถละนิวรรณ์ 5 ประการได้อย่างเด็ดขาดแล้ว จิตจะสงบจากกาม และอกุศลธรรมทั้งหลาย และสามารถบรรลุลุณาม 4 ซึ่งประกอบด้วย

ปฐมณาม คือ สงัดแล้วจากกาม สงัดแล้วจากอกุศลธรรม มีองค์ประกอบ 5 คือ วิตก วิจาร ปีติ สุข เอกัคคตา

ทุติยณาม เมื่อขึ้นสู่ณาม 2 จะเหลือองค์ณามแค่ 3 องค์ โดยสองสิ่งแรกคือ วิตกและวิจาร จะหายไปจะเหลือเพียงปีติ สุข และเอกัคคตา ทุติยณามนี้เป็นบาทฐานให้วิปัสสนาญาณ ซึ่งวิปัสสนาญาณนั้นในทางพระพุทธศาสนาถือว่าไว้ว่าเป็นสิ่งที่สามารถกำจัดกิเลสได้ และเข้าสู่ความเป็นพระอรหันต์ได้เช่นเดียวกับปฐมณามแต่มีกำลังที่มากกว่า

ตติยณาม เมื่อขึ้นสู่ณาม 3 จะเหลือองค์ณามแค่ 3 องค์ โดยสามสิ่งแรกคือ วิตก วิจาร และปีติ จะหายไปจะเหลือเพียงแค่สุข และเอกัคคตา

จตุตถฌาน เมื่อขึ้นสู่ฌาน 4 จะเหลือองค์ฌานแค่ 2 องค์ โดยสามสิ่งแรกคือ วิตก วิจาร ปีติ และสุข จะหายไปซึ่งอารมณ์สุขจะเปลี่ยนเป็นอุเบกขา คือความวางเฉยเข้ามาแทนที่ และเอกัคคตายังคงอยู่ อารมณ์ในระดับของฌานที่ 4 จะมีสภาพคล้ายกับการบรรลุจุดหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากเป็นอารมณ์ที่ไม่สามารถมีสิ่งอื่นเข้ามากระทบได้ไม่มีความรู้สึกสุข ทุกข์ หรือความรู้สึกทางกายใดๆ จนอาจทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความหลงผิดได้

ผู้วิจัยพบว่าเมื่อฌานทั้ง 4 เกิดขึ้นตามลำดับ โดยมีวิธีการปฏิบัติ คือ การเลือกกรรมฐานกองใดกองหนึ่งจาก 40 กอง นำมาปฏิบัติจนมีความชำนาญเข้าออกจากฌานจนเป็นวสี แล้วยก อารมณ์ขึ้นสู่วิปัสสนาด้วยการกำหนด และพิจารณาเห็นความเกิดขึ้นตั้งอยู่และดับไป ความไม่คงที่ แปรปรวนของชั้น 5 หรือรูปนาม จนเกิดปัญญาญาณ คลายความยึดมั่นถือมั่นในชั้น 5 และก่อเกิดเป็นฌานหลังจากนั้นจึงยกระดับจิตขึ้นสู่วิปัสสนาญาณเพื่อเข้าถึงการบรรลุวิชชา 3 ตามหลักปัญญาสิกขาต่อไป

ปัญญาสิกขา นั้นคือการศึกษาในการเจริญปัญญา หรือการรู้แจ้งเห็นจริงในอริยสัจ เพื่อการหลุดพ้นจากทุกข์ ถือว่าเป็นจุดสูงสุดของการปฏิบัติธรรมเพื่อความความเป็นสมณะ ในมหาอัสสปุรสูตร พระพุทธองค์ทรงแสดงผลของการบรรลุวิชชา 3 ได้แก่

1) ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ญาณที่ทำให้ระลึกชาติก่อนได้ พร้อมทั้งลักษณะโดยทั่วไป และชีวประวัติในชาตินั้นๆ เปรียบเหมือนบุคคลที่จากบ้านเดิมไปนานแล้วกลับมาระลึกถึงสิ่งต่างๆ ได้ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996)

2) จุตูปปาตญาณ ญาณที่ทำให้เห็นการจุติ (ตาย) และอุบัติ (เกิด) ของสัตว์ทั้งหลายด้วยตาทิพย์อันบริสุทธิ์เหนือมนุษย์ รู้ชัดถึงหมู่สัตว์ผู้กำลังเป็นไปตามกรรม เปรียบเหมือนคนตาดีที่ยืนอยู่กลางระหว่างเรือนสองหลังแล้วเห็นคนเข้าออกได้ชัดเจน (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996)

3) อาสวักขยญาณ ญาณที่ทำให้อาสวะ (กิเลสที่หมักหมมอยู่ในสันดาน) สิ้นไป ผู้บรรลุญาณนี้จะรู้ชัดตามความเป็นจริงว่า “นี้ ทุกข์ นี้ ทุกขสมุทัย นี้ ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา” (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) และรู้ว่าจิตหลุดพ้นจากกามาสวะ ภวาสวะ และอวิชชาสวะแล้ว การบรรลุอาสวักขยญาณเป็นการบ่งชี้ถึง “ชาติสิ้นแล้ว อยู่จบพรหมจรรย์แล้ว ทำกิจที่ควรทำเสร็จแล้ว ไม่มีกิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้อีกต่อไป” เปรียบเหมือนคนตาดีที่ยืนที่ขอบสระใสสะอาดแล้วมองเห็นสิ่งต่างๆ ในสระได้ชัดเจน (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996)

ปัญญาสิกขาเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงปัญญาขั้นสูงที่ทำให้สมณะเป็นสมณะได้อย่างหมดจดสมบูรณ์ การวิเคราะห์ในส่วนนี้แสดงให้เห็นว่า ปัญญาสิกขาเป็นแก่นแท้ และเป้าหมายสูงสุดของความความเป็นสมณะ ซึ่งนำไปสู่ความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง การบรรลุวิชชา 3 โดยเฉพาะอาสวักขยญาณ เป็นเครื่องยืนยันถึงซึ่งความความเป็นสมณะที่บริสุทธิ์โดยสมบูรณ์ ผู้ที่สามารถเข้าถึงปัญญานี้ได้ย่อมเป็นผู้ที่สมควรเรียกว่าสมณะ พราหมณ์ นาคตะ เวทคุ โสตติยะ อริยะ และอรหันต์ เพราะได้ระงับ ลอย ล้าง รู้แจ้ง ทำให้หลับ ทำลาย และห่างไกลจากบาปอกุศลธรรมทั้งหลายแล้ว (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าสมณะนั้นต้องเจริญปัญญาจนสามารถละวางกิเลสและมุ่งสู่ความหลุดพ้นได้

การวิเคราะห์หลักธรรมเหล่านี้ในมหาอัสสปุรสูตร เป็นหนทางที่สมบูรณ์แบบในการขัดเกลา กิเลส ขำระจิตใจ สร้างความสงบ และมั่นคงภายใน ทำให้สมณะเป็นแบบอย่าง และผู้นำทางจิตวิญญาณ

ที่แท้จริง สรุปได้ว่า การดำรงความเป็นสมณะที่แท้จริงตามหลักมหาอัสนีสูตร คือการเดินทางของการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งไม่เพียงนำไปสู่การหลุดพ้นจากทุกข์เพื่อตนเองเท่านั้น แต่ยังเป็นประโยชน์อันใหญ่หลวงในการธำรงรักษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้คงอยู่คู่โลกต่อไป

สรุป

มหาอัสนีสูตร เป็นพระสูตรที่มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก 12 คือ พระสูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก มหยมกวรรค ซึ่งเป็นเล่มที่ 4 ของพระสูตรตันตปิฎก มหาอัสนีสูตรนั้นหมายถึงพระสูตรว่าด้วยเหตุการณ์ในอัสนีประณิคม พระสูตรใหญ่ ซึ่งกล่าวถึงข้อปฏิบัติเพื่อความเป็นสมณะ โดยชื่อของพระสูตรนี้ตั้งตามสถานที่ที่พระพุทธองค์ตรัสแสดงพระสูตร ซึ่งในครั้งนั้นพระพุทธองค์ทรงประทับอยู่ที่อัสนีนิคม แคว้นอังคะ

โดยพระพุทธองค์ทรงปรารภถึงความเลื่อมใสของชาวนิคมอัสนี ที่มีความศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัยเป็นอย่างยิ่ง ปฏิบัติต่อพระภิกษุสงฆ์ด้วยความเคารพ แม้แต่สามเณรผู้บวชในวันนั้นพวกเขาเหล่านั้นก็ยกย่องเสมอเหมือนพระเถระผู้มีอายุ 100 พรรษา และต่างก็มีกิจวัตรประจำวัน คือใส่บาตรพระภิกษุสงฆ์ในเวลาเช้าก่อนที่จะไปทำงาน ขณะที่ทำงานก็พูดแต่เรื่องบุคคลผู้ตั้งอยู่ในมรรค 4 ผล 4 และอริยสงฆ์

พระพุทธองค์จึงทรงรับสั่งเรียกภิกษุที่พักอยู่ในอัสนีนิคมนั้นมาตรัสพระพุทธองค์จึงทรงรับสั่งเรียกภิกษุที่พักอยู่ในอัสนีนิคมนั้นมาตรัสว่า หมู่ชนรู้จักเธอทั้งหลายว่า “สมณะ” เธอทั้งหลายเมื่อเขาถาม “ก็ปฏิญาณว่าเป็นสมณะ” ก็ควรสำเหนียกว่า “เราทั้งหลายจักสมาทานประพฤติดุทธธรรมที่ทำให้เป็นสมณะ” การบรรพชาของเราทั้งหลายก็จะเป็นหมัน จะมีผล มีความเจริญ

โดยพระพุทธองค์ได้ตรัสแสดงถึงหลักธรรมที่ทำให้เป็นสมณะ ได้แก่ (1) หิริโอตตปปะ (ความละอายและความเกรงกลัวต่อความชั่ว) (2) กายสมาจารบริสุทธิ (3) วจีสมาจารบริสุทธิ (4) มโนสมาจารบริสุทธิ (5) อาชีวะบริสุทธิ (6) การสำรวมอินทรี (7) การรู้จักประมาณในโภชนะ (8) การตื่นบำเพ็ญเพียรอย่างต่อเนื่อง (9) การเจริญสติสัมปชัญญะ (10) ละนิวรณ์ 5 และได้รับผลของการปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่อความเป็นสมณะ คือบรรลุมรรค 4 และบรรลุวิชา 3 ทำลายอวิชชาให้สิ้นไปถือว่าเป็นสมณะโดยสมบูรณ์ตามหลักพระพุทธศาสนา

สมณะ เป็นคำที่ทั่วไปใช้สำหรับเรียกนักบวชในศาสนา แม้แต่ในลัทธิ หรือนิกายต่างๆ ไม่ได้มีความจำเพาะว่าจะนักบวชในศาสนาใดศาสนาหนึ่ง แต่พระพุทธศาสนา “สมณะ” แปลว่า ผู้สงบ หมายถึง บรรพชิตที่ออกบวชและได้บำเพ็ญซึ่งสมณะธรรม ฝึกฝนอบรมตนเองด้วยศีล สมาธิ ปัญญา อย่างเต็มที่ จนกระทั่งมีกาย วาจา และใจ สงบจากบาป

พระพุทธเจ้าใช้คำว่า “สมณะ” โดยมุ่งหมายถึงพระอริยบุคคล 4 จำพวก คือ พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ ดังนั้นคำว่า “สมณะ” ในที่นี้จึงไม่ได้หมายถึงนักบวชแต่เพียงอย่างเดียว นั้นเพราะฆราวาสที่ครองเรือน ก็สามารถบรรลุธรรมเป็นพระอริยะบุคคลในขั้นต้นคือ พระโสดาบัน เช่นเดียวกัน นางวิสาขา และอนาถปิณฑิกเศรษฐี

แต่ก็ยังพบหลักฐานอยู่บ้างว่าพระพุทธองค์ใช้คำว่า “สมณะ” โดยมุ่งหมายถึงนักบวชทั่วไป ดังที่มีปรากฏในอรรถกถาพรหมชาลสูตร

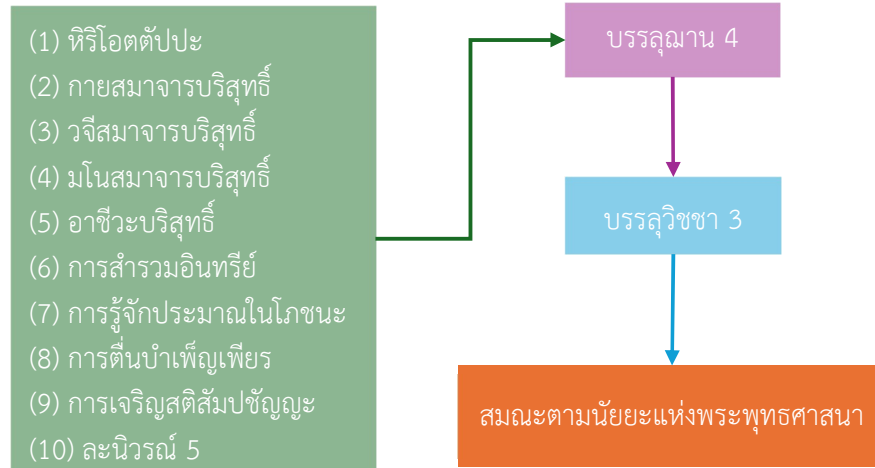
จึงพอที่จะสรุปได้ว่าในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความหมายของคำว่า “สมณะ” แตกต่างกัน 2 อย่างคือ 1) อริยสมณะ คือสมณะที่เป็นพระอริยะไม่จำเป็นต้องบวช 2) สมมติสมณะ คือสมณะที่เป็นนักบวชซึ่งกำลังมุ่งปฏิบัติเพื่อเข้าถึงความเป็นพระอริยะ

ในมหาอัสสปุรสูตรนี้พระพุทธองค์ทรงเน้นย้ำให้เห็นว่า สมณะที่แท้จริงจะต้องมีความประพฤติทางกาย ทางวาจา และทางใจที่สงบ ความเป็นสมณะนั้นไม่ได้เป็นเพียงแต่รูปลักษณ์ภายนอก หากแต่ความเป็นสมณะเกิดจากการอบรมบ่มเพาะจากภายใน คือ การหลุดพ้นจากกิเลส และอาสวะทั้งปวง โดยมีหลักธรรมทั้ง 10 ประการ เป็นขั้นบันไดให้ปฏิบัติตามจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยทั้งหมด ผู้วิจัยได้ค้นพบว่า มหาอัสสปุรสูตร เป็นพระสูตรที่ไม่ได้เพียงแต่ให้คำจำกัดความของ “สมณะ” เท่านั้น หากแต่ยังวางรากฐานและกำหนดคุณค่าอันลึกซึ้งของการดำรงความเป็นสมณะที่แท้จริง ซึ่งแตกต่างจากเพียงรูปลักษณ์ภายนอกอย่างสิ้นเชิง ผู้วิจัยได้ค้นพบว่าแก่นแท้ของความเป็นสมณะตามพระสูตรนี้อยู่บนพื้นฐานของการปฏิบัติไตรสิกขาอย่างบริสุทธิ์และต่อเนื่อง

สรุปความเป็นสมณะในมหาอัสสปุรสูตร นั้นเป็นแนวคิดที่ลึกซึ้งและครอบคลุม ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เพียงรูปลักษณ์ภายนอก แต่เป็นสภาวะภายในที่ต้องบ่มเพาะด้วยการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดตามหลักศีลสิกขา ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการควบคุมกายและวาจา ป้องกันกิเลสอย่างหยาบ และสร้างสภาพจิตที่พร้อมสำหรับสมาธิ จิตตสิกขา ช่วยพัฒนาสมาธิให้ตั้งมั่น ข่มกิเลสอย่างกลาง และนำไปสู่ความบริสุทธิ์ของจิต และ ปัญญาสิกขา คือจุดสูงสุดที่ทำให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงในไตรลักษณ์ ทำลายกิเลสอย่างละเอียด และนำไปสู่พระนิพพาน หลักธรรมในมหาอัสสปุรสูตร จึงอยู่ที่การเป็นหนทางที่สมบูรณ์แบบในการขัดเกลากิเลส ชำระจิตใจ สร้างความสงบ และมั่นคงภายใน ทำให้สมณะเป็นสมณะแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่นี้จะเกิดขึ้นได้ต้องผ่านกระบวนการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประยุกต์ใช้ โดยผู้วิจัยเล็งเห็นว่าหลักธรรมที่ปรากฏในมหาอัสสปุรสูตรนี้ชี้ให้เห็นถึงแก่นแท้ของความเป็นสมณะ ที่ว่าความเป็นสมณะไม่ได้ขึ้นอยู่กับรูปลักษณ์ภายนอก หากแต่ปรากฏอยู่ที่การประพฤติปฏิบัติตน และคุณธรรมภายในที่ถูกอบรมบ่มเพาะมาอย่างดี โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้ลงในแผนภาพที่ 1.

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ที่มา : Phra Watcharin Dhammavachiro (2025)

จากแผนภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่าการบวนการของความเป็นสมณะในพระพุทธศาสนาตามนัยยะแห่งมหาอัสสุตุนั้นเริ่มต้นจากการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมทั้ง 10 ประการ โดยหลักธรรมทั้ง 10 ประการดังกล่าวนี้เมื่อจัดเข้าตามหลักไตรสิกขาจะอยู่ในหมวดศีลสิกขา เมื่อศีลสิกขามีความบริสุทธิ์แล้ว ก็จะทำให้บรรลุนาน 4 หรือจิตตสิกขาเมื่อจิตตสิกขามีความบริสุทธิ์แล้ว ก็จะทำให้บรรลุวิชา 3 ในท้ายที่สุดคือการบรรลุอัสวักขยญาณ คือญาณหยั่งรู้ในธรรมเป็นที่สิ้นไปแห่งอาสวะทั้งหลาย สำเร็จเป็นสมณะผู้ระงับบาป ล้างบาปอกุศลธรรมทั้งหลาย รู้แจ้งในอกุศลธรรมทั้งหลาย สามารถทำบาปอกุศลธรรมทั้งหลายให้กลับไป เป็นผู้ทำลายบาปอกุศลธรรม จึงเป็นบุคคลผู้สมควรเรียกว่า “สมณะ”

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นนำเสนอเรื่อง การศึกษาความเป็นสมณะในมหาอัสสุตุนที่ปรากฏจากแหล่งข้อมูลในคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และเอกสารที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ฉะนั้นในงานวิจัยครั้งนี้ อาจจะยังมีเนื้อหาในส่วนที่ยังไม่ได้กล่าวถึงประเด็นของหลักธรรมที่นอกเหนือจากนี้ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะทาง เพื่อการทำการวิจัยสำหรับต่อยอด หรือเป็นแนวคิดใหม่ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่อไป ดังนี้

1) เนื่องจากมหาอัสสุตุนมีการกล่าวถึงสมณะและพรหมณ์ร่วมกัน การศึกษาในมิติเปรียบเทียบอย่างลึกซึ้งอาจจะช่วยเปิดมุมมองที่ชัดเจนขึ้น ต่อความแตกต่างทางจริยวัตรและเป้าหมายแห่งการหลุดพ้น

2) วิจัยพฤติกรรมหรือแนวคิดของพระสงฆ์รุ่นใหม่เกี่ยวกับการดำรงสมณเพศในยุคเทคโนโลยี เพื่อดูว่ามีความสอดคล้องหรือตรงข้ามกับหลักธรรมในมหาอัสสุตุนอย่างไร

3) วรรคศึกษาความเข้าใจของพระภิกษุและฆราวาสเกี่ยวกับ “ความเป็นสมณะ” ตามมหาอัสนีสูตร ผ่านแบบสอบถาม หรือการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลภาคสนามประกอบข้อวิเคราะห์เชิงทฤษฎี

4) ศึกษาเปรียบเทียบความเป็นสมณะในสามัญญผลสูตร หรืออัมพณสูตร กับมหาอัสนีสูตร เพื่อหาองค์รวมของ “สมณธรรม” ในพระไตรปิฎก

เอกสารอ้างอิง

- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). Thai Tipitaka: Mahachulalongkornrajavidyalaya University edition. Bangkok, Thailand: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- Phra Watcharin Dhammavachiro. (2025). An analytical study of the state of being a samaṇa in the Mahā-Assapura Sutta (Master's thesis, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University).
- Phra Sommut Thanatphon Thammasaro, & Phra Manrat Chattamalo. (2023). The crisis of people's faith in Thai monks and the way to build faith in monks in the social media era. Journal of Buddhist Innovation and Management, 6(1).
- Somdet Phra Buddhaghosacarya (P. A. Payutto). (2018). Dictionary of Buddhism: Compendium of Dhamma (41st ed.). Bangkok, Thailand: Phaliththam Publishing.
- Paitoon Nueangphirom. (2007). Buddhism. Bangkok, Thailand: Matichon Publishing.
- Paiboon Kerdboonchai. (2008). Thirty-eight auspicious blessings. Bangkok, Thailand: Odeon Store Publishing.